כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים

הַמַּאֲמָר הַשְּׁבוּעִי

זכור את אשר

פרי הארץ

שבוע פרשת תצוה

שיעורים מדי שבוע במאמר השבועי
מפי אחיה מרקוביץ׳

התקשרו לקו מבקשי ה׳ - 023131315 - שלוחה 2 > 4

או חפשו ב -

לקבלת המאמר השבועי במייל –
122333ako@gmail.com

להארות, תרומות, יצירת קשר והשגת חוברות
054-7341337

הַמַּאֲמָר
הַשְּׁבוּעִי

זכור את אשר

פרי הארץ

שבוע פרשת תצוה

צוות המאמר השבועי:

חברי המערכת: מנחם מענדל רוזנצויג, אחיה מרקוביץ׳ ואביעד בר לוי.

כותבים: אשחר שפירא, אליוסף גל, יוסף ברוך שטקל ושהם כרמי.

הגהה ועריכה לשונית: ישראל מאיר אופן, לוי יצחק וינגורט, הלל הנדלר ועפר בן יעקב.

עיצוב ועימוד: איתמר סלע ואליה חי אופן.

הו״ל: שילה קליין ואהרן רוזנצויג.

הפקה: שלם נחמן הראל.

בע"ה

אוי, שכחתי! "זכור"!!!

שבת פרשת תצוה, שבת זכור! ואנחנו עם מאמר נפלא מרבינו הקדוש, מרא דחסידותא בארץ הקודש - רבי מנחם-מענדל מויטבסק - מספרו פרי הארץ!

מאמר מהסוג שתמיד חיכיתי לו. במאמר אחד אתה נוגע בסודות פרשת השבוע, קריאת זכור - ואפילו בהפטרה!

המאמר שלנו חורז, בעומק נפלא, את ציווי הקב"ה "ויקחו אליך שמן זית זך", יחד עם הציווי המיוחד - והתמוה - "זכור" (שכן איך אפשר לצוות עלי לזכור?! הרי אם אני זוכר את המצוה, אני זוכר גם את עמלק; ואם שכחתי - גם את המצוה איני זוכר...).

כל העומק הזה נובע מתוך התבוננות בסוגיה חשובה לא־פחות בהתמודדות של ישראל עם עמלק; חטאו של שאול. מדוע גבר כל־כך עוונו עד שבשביל זה "נִחַמְתִּי כִּי הִמְלַכְתִּי אֶת שָׁאוּל"?! יתרה מזאת, חז"ל אפילו מדגישים שדוד עבר על שני חטאים, לעומת שאול שעבר על אחד - ומדוד לא נלקחה המלוכה, מדוע?!

המסלול המרתק הזה מוביל אותנו לבירור **שאיפת החיים, שאיפת החיים הפנימית של יהודי**. כיצד יהודי לומד תורה, מתקדם בעבודת ה'.

כך נלמד שהסולם שלנו עולה, ועולה, ועולה... עד רזא דאין סוף!

שבוע טוב ומבורך!

שנזכה לראות יחדיו שהכסא שלם, וה' נוכח במציאות שלנו, גם בלי שנצטרך להפוך הכל;)

אוהבים!

המערכת

זכור את אשר

רבי מנחם מענדל מויטבסק - פרי הארץ

מבואר

אי אפשר לשכוח...

פסוק זכור את אשר עשה לך עמלק, שמקשים הפשטנים, איך אפשרות הציווי על הזכירה, שאינו ביד האדם אם שוכח. ובאמת דבריהם הוא באדם מגושם שכבר קלקל כחותיו ומדותיו בהשגת הגשמיות, שהיא הקליפה מקום השכחה, משא"כ התורה אמרה, אשר ברא אלקים את האדם ישר, לקבל את התורה ולהשיגה בדרכיה דרכי נועם, לדעת את ה' בכל דרכיו, והתורה היא היא הזכירה, שהוא מצות זכרון מעמד הר סיני, ובאורייתא ברא קב"ה עלמא, והיא כלי אומנותו, ובוודאי כח הזוכר שנברא על ידה הוא מצות הזכירות הנ"ל, ואיך אפשרות השכחה, כמאמר הנוטע אוזן הלא ישמע אם יוצר עין הלא יביט. אם לא מי שכבר קלקל מידותיו וכוחותיו נגד התורה ח"ו.

"זכור את אשר עשה לך עמלק"! כאן עוסקים רבים מהפרשנים בקושיה מתבקשת: כיצד יתכן לצוות 'לזכור', שהרי אף אחד לא בוחר לשכוח, פשוט שוכחים?!

אלא, שקושיה זו נובעת מהנחות־יסוד שנכונות רק באנשים מגושמים, שפגעו בחושיהם ובכוחות שלהם מתוך שקיעה בעולם החומר. רק מסבה זו יהודי מסוגל לשכוח. מדוע?

הפסוק מתאר ש"עָשָׂה הָאֱלֹהִים אֶת הָאָדָם יָשָׁר" - הקב"ה ברא אותנו 'ישרים', כלומר שכל דברי התורה אמורים להתאים לנו בפשטות וביושרה פנימית. זאת

משום שהתורה לכאורה היא הזכרון עצמו - שהרי הקב"ה מצוה אותנו לזכור את מעמד הר סיני, מעמד קבלת התורה. יתרה מזאת, נאמר כי הקב"ה "אסתכל באורייתא וברא עלמא" - העולם נברא על־ידי התורה, ונמצא שכאשר הקב"ה מצוה אותנו 'זכור', בכך ממש נבראת מציאות הזכירה. במלים אחרות, ה'זכירות' הכתובות בתורה הן־הן מציאות הזכירה בעולם, ואם־כן העולם מצד עצמו, בטבעו, זוכר את המצוות הללו!

אם־כך, כיצד ניתן בכלל לשכוח דבר המהווה אותנו? כשם שנאמר על הקב"ה, "הנוטע אוזן הלא ישמע אם יוצר עין הלא יביט" - בודאי שמי שיוצר ובורא שייך גם הוא בבריאתו (כשם שאדם שלא מסוגל לראות לא יכול להמציא מצלמה שיכולה 'לראות')...

מבואר שאדם הקשור בתורה - המהווה את הזכירה - זוכר את מה שהתורה ציותה לזכור מצד עצם מציאותו. ישנה התאמה מלאה בין האדם הישר לדברי התורה. לכן, כל מציאות קושיית הפרשנים - על אדם ששוכח - שייכת רק במי שקלקל ונתרחק מהתורה, ואז אינו שייך בזכירה מצד עצם ההויה, ועלול לשכוח.

> **אבל קושיית הפשטנים במקומה עומדת, להיות התורה נצחית ונוהגת בכל דור ובכל אדם, ולכל בשרו מרפא ותבלין ליצר הרע, ואם כן לאדם שכבר קלקל, איך שייכות מצוה זו.**

אמנם, למרות שהקושיה שייכת רק לאנשים שפגמו - היא עדיין קושיה. "לא נתנה תורה למלאכי השרת", והתורה נוגעת לכל אחד ואחד, בכל דור ודור - "'ולכל בשרו מרפא' - בראתי יצר־הרע בראתי לו תורה תבלין". התורה יכולה לרפא כל אחד ואחד מאיתנו בכל מצב שהוא, גם אם קלקל. לכן עדיין נשאר לנו להבין כיצד יתכן שהתורה מצוה לזכור - כאשר אני עלול לשכחה, ואם שכחתי - שכחתי...

חכמה גדולה? סולם האין־סוף

> **והענין הוא אמרו רז"ל שאול באחת ועלתה לו, דוד בשתים ולא עלתה לו, אשר לכאורה התמיה באמת גדולה לאלהים, וכי משוא פנים יש בדבר, והוא על דרך ארז"ל המוותר על דברי נביא חייב מיתה,**

בשביל להבין את כל סוד פרשת זכור, וכיצד היא נוגעת לכולנו - גם אלו מבינינו שמשום־מה עדיין עלולים לשכוח - עלינו לרדת להבין נקודה תמוהה מאד:

חז"ל אומרים (יומא כב) כי "שאול באחת ועלתה לו, דוד בשתיים ולא עלתה לו": אצל שאול, חטא אחד 'עלה לו ביוקר' וגרם לו לאבד את המלוכה - כאשר השאיר את הבהמות במלחמת עמלק "נחמתי כי המלכתי את שאול"; לעומת זאת

דוד, חטא בשני חטאים שאינם גרמו לו לאבד אתה המלוכה - אוריה החתי, ושמנה את ישראל וגרם לדבר.

מה זו הפריווילגיה הזו?! כיצד יתכן כדבר הזה, ששאול שחטא בדבר אחד חוטף, אך דוד שחטא בשניים יוצא נקי?!

התשובה קשורה בכך ששאול עבר על דברי הנביא, ו"המוותר על דברי נביא חייב מיתה", לעומת דוד שעבר על דברי־תורה. בכדי להבין זאת נעבור ללמוד יסוד כללי חשוב מאד, וממנו נבין את ההבדל:

> להיות כללא דמילתא האדם נקרא על שם הנפש רוח נשמה שבו והדעת, אבל הגוף הוא בשר האדם, והנה כל הדעה בינה והשכל אפשרות היותם אם טוב ואם רע, כי את זה לעומת זה עשה אלהים בכל עניני הישות והתגלות שנברא יש מאין, שהוא החכמה שנקראת יש, והחיות של החכמה המאיר אותה הנקראת אין, כמאמר החכמה מאין תמצא, והאין הוא מה שחוץ מן ההשגה ואינו מושג, הוא המחיה את ההשגה ומאיר אותה.

האדם נקרא אדם בגלל שיש בו נפש־רוח־ונשמה, בגלל היותו בן־דעת. גוף האדם הוא רק בשר, ואינו מייחד את האדם משאר הנבראים. מסבה זו, כשנדבר על עבודת האדם, נעסוק בעיקר במודעות שלו והשגתו הרוחנית.

כאשר מדברים על דעה ושכל ישנן דעות ומחשבות טובות וישנן להיפך. כיצד? כי "זה לעומת זה עשה א־להים". כאשר יש דבר טוב מסוים, הרי ימצא כדוגמתו גם בהיפך הטוב. אמנם הגדרה זו נכונה על כל דבר **נברא וספציפי**, שקיים הן בקדושה והן להיפך. כמו ב'חכמה'; החכמה היא גילוי, רעיון מסוים וספציפי, לכן נאמר שישנה גם חכמה לא טובה. אמנם, פנימיות החכמה - מה שמחיה אותה - הוא ה' יתברך, ה'אין' שלא ניתן לתפוס ולהגדיר. זהו שנאמר "החכמה מאין תמצא" - חיותה הוא האין. אותו 'אין' הוא גם המהווה את ה'לעומת זה', ונמצא שבנקודת האין - גם את הניגוד לקדושה 'עשה א־להים', וממילא אין אחיזה לקליפה.

במלים אחרות, כאשר אני מסביר איזה טעם וסברא בתורה - מצד התוכן ניתן לומר הפוך, ולהשתמש באותה סברא כנגד רצון ה'. אך כאשר מתגלָה הפנימיות שלה, שה' אומר אותה, או לפחות שתפקידה לקרב אותי לה' - ממילא אין קיום בכלל לצד ה'לעומת זה'. ככלל, כאשר אני חש בכך שיש נקודה לא־מושגת במה שאני לומד, אני לא יכול להתיימר ולהטותה לכיוונים שונים, אלא עלי להיות נאמן למקורה ב'אין'.

> והנה הכל לפי מה שהוא אדם בהשגה, אם מעט ואם הרבה, ההשגה נקראת יש אצלו ומה שהוא חוץ מהשגתו נקרא אין סוף

> אצלו המחיה את ההשגה, ואחרי הנחת הכלל שבכל יש את זה לעומת זה עשה אלקים, ומי הוא העושה, הרי האין שלו המחיה את היש שלו, לכן עיקר ושורש דבר להנצל מהיצר הרע הנוהג בכל היש שבו, הוא שיביא עצמו אל האין ושם יתפרדו כל פועלי און, כמאמר כהמס דונג מפני אש יאבדו רשעים מפני אלהים, שהוא האין סוף המחיה אותו.

אם נחזור לתובנות ולדעות, לכל אחד יש את מה שהוא מבין ומה שהוא לא מבין, 'יש' (מה שהוא מצליח לקלוט), ו'אין' (מה שכבר לא). יש סולם שלם של השגות והבנות; יכולים להיות דברים שהיום אינני מבין ומחר כבר כן אבין, אדם חכם יבין ומי שפחות חכם לא... נמצא, שנקודת ה'אין' היא אישית ויחסית לכל אחד כפי השגתו כעת, ומה שאני לא מבין הוא האין־סוף שלי.

לפי הכלל שלמדנו, כי הכח של הרוע הוא רק בענינים המושגים והמוגדרים - במה שאני מבין (ב'יש'), הרי שבשביל להנצל מהרוע שבכל מדרגה והשגה שלי - עלי לחתור אל האין־סוף המחיה את ההבנה. שם "יתפרדו כל פועלי און", "כהמס דונג מפני אש יאבדו רשעים מפני א־להים" - מחמת גילוי נקודת האין־סוף האלוקי המחיה את הנברא כל הרע מתבטל מעיקרו.

> והוא אמרם ז"ל יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום אלמלא הקב"ה עוזרו אינו יכול לו, אשר לכאורה סותר מאמר בראתי יצר הרע בראתי תבלין את התורה, גם מאמר משכהו לבית המדרש, אבל באמת, כי התורה שהיא החכמה התחלת כל הי"ש, וכלי אומנותו היא מתבלת כל היש להגיע על ידה אל האין המאיר בתוכה, ומחיה אות', אבל עיקרא ושרשא דכולא, הקב"ה עוזרו בהגיע עצמו אל האין, ושם יאבדו רשעים מפני אלקים, שהוא ענין אמרם ז"ל אי אזיל מוטב ואם לאו וכו' יזכור לו יום המיתה, שכנגד כל החכמות והשכלים וההשגות את זה לעומת זה עשה אלהים, אפילו בחכמה, כמאמר חכמים המה להרע, עיקר תבלין התורה להיות מתדבק בחיות המאיר בתורה שאינו מושג, והוא המבואר בספרים על אמיתת פעולת ההצלה מן היצר הרע, לבקש מאתו ית' באמת שיעזור לו.

חז"ל אומרים כי "יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ואלמלא הקב"ה עוזרו **אינו יכול לו**" - לולי הקב"ה בעזרנו תמיד, איננו יכולים להנצל ולנצח את היצר־הרע. אמנם, לכאורה מאמר חז"ל זה סותר את דברי הגמרא "בראתי יצר־הרע בראתי לו תורה תבלין" - התורה בעצמה מסוגלת כנגד היצר, גם ללא ה'עזר'

המיוחד מהקב"ה! כיוצא בזה, גם ממאמר חז"ל "משכהו לבית־המדרש" משמע שבכח התורה, גם ללא העזר, נוכל לנצח את היצר. האם הנצחון הוא רק על־ידי עזר שמימי, או גם באחיזה בתורה?

אכן, כמו שלמדנו, הכח להנצל מה'לעומת זה' שבכל מדרגה ובכל דבר מושג רק על־ידי הדבקות באין האלוקי, "הקב"ה עוזרו"; אך התורה עצמה, ה"תבלין", היא המשמשת כ'כלי אומנותו' של הקב"ה, 'כלי העבודה' של ה' שמאפשר לנו למצוא את ה' ולהתקשר בנקודת האין שבכל פרטי הבריאה.

זאת משום שהתורה היא ה'התחלה' של כל התפרטות היש (כמו שאומרים חז"ל ש"אסתכל באורייתא וברא עלמא" - התורה היא תחלת התהוות המציאות הנבראת). נקודת ההתחלה של היש היא בעצם נקודת המפגש והמעבר מה'אין' ל'יש', ולכן דרכה אפשר להדבק באין (התורה מצד אחד היא חכמה, שאפשר להבין וללמוד. אך מצד שני - היא 'חכמה אלוקית', חכמתו של ה'אין'...). כאשר אני לומד בתורה על רצונה במציאויות החיים הממשיות, אני בעצם לומד כיצד האין נמצא בתוך היש, כך שהתורה מקשרת את היש אל האין־סוף שגנוז בתוכו.

אם־כן, מכיוון שהתורה היא רק ה'כלי' המרכזי להדבק באין אך עיקר הניצחון הוא בדבקות באין־סוף שבדבר - חז"ל מציינים באותה מימרא בה אמרו "מושכהו לבית המדרש" שיתכן בהחלט מצב שזה לא ילך... "אי אזיל - מוטב. ואי לא... יזכיר לו יום המיתה"! שכן התורה היא לא הפתרון עצמו אלא רק ה'תבלין' שיכול לעזור לך להגיע לאין שבדבר. בעצם, אפילו ב'חכמה', בכח העליון של האדם, יש התכנות שתרד לרוע, "חכמים הם להרע". גם את התורה ניתן ללומדה על־מנת שתהיה "קרדום לחפור בו" וכדומה, ח"ו. התורה היא בעצם הצורה וכלי העזר להדבק בה' יתברך בכל פרט.

> בכל אופן, מכאן מובן מאד מה שמובא בהרבה ספרים שעיקר העצה להתמודדות עם היצר והיפך הטוב הוא בקשה מה' יתברך (ולא דוקא 'משכהו לבית המדרש') — כי בסוף הנקודה העיקרית שמצילה ומבטלת את הרוע הוא ההכרה בכך שגם אותו מחיה האין, הדביקות בה' יתברך המהווה הכל.ומי לנו גדול ממשה רבינו ע"ה, שאמרו רז"ל מ"ט שערי בינה נמסרו לו למשה חוץ מא' שלא השיג, המחיה את כל מה שהשיג, כי החיות מוכרח להיות מה שאינו מושג, הוא המחיה את ההשגה, וכל חד וחד לפום שיעורא דיליה מחיה אותו מה שלמעלה מהשגתו, ולכן לא נכתבו טעמי המצות להשיגם, שהרי אחרי כל ההשגות העיקר הוא להתדבק בשאינו מושג, שבכל מושג יש אחיזה ליצר הרע אם לא במצות שנאמרו טעמם גם כן רצונו ית' להשיג יותר

ולהתדבק שם בשאינו מושג המחיה את ההשגה, בכדי לחבר תחילת היש עם האין כי היש הוא כסא לאין, ומוכרח לילך מדרגא לדרגא, זה כסא לזה, וזה לזה בסדר השגתו עד שמגיע מטעם לטעם עד סוף ההשגה להשיג שהשאינו מושג מחיה ומאיר אותה השגה וטעם, והוא מאמר שלמה המלך ע"ה אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני ואינו מושג כנזכר לעיל, ומאמר זה אמר אחר היכשלו במצות שנתפרשו טעמם שאמר ארבה ולא אסור. אם אמנם חכמת שלמה אשר לפניו ולאחריו לא קם כמוהו, ידע את כל אשר נעשה, אבל הנה הוא על דרך זה.

[באופן כללי, הציור כאן הוא שלעולם התכלית אינה להשיג השגות גדולות, אלא תמיד לחתור דוקא לאין, למה שאני לא משיג - לעד ולעולם! קצת קשה לקבל את הדבר הזה, שכן אנו מציירים את הצדיק כמי שיודע הכי הרבה תורה, הכי הרבה חסידות, משיג את האלוקות וכו' - אך ננסה, ונקוה שה' יישב על לבנו...]

משה רבינו נחשב כ'גדול המשיגים' באלוקות, גדול הנביאים. אכן, בגמרא נאמר כי מ"ט שערי בינה - השגת האלוקות - ניתנו למשה, ואילו רק השער החמישים לא ניתן לו. נמצא, שאפילו בציור האידיאלי שלנו - חייבת להשאר נקודה שאינה מושגת כלל, לעולם, עליה מסתכלים 'מלמטה' תמיד[1]. אפשר להסתכל על הנקודה הזו כחסרון במשה, שלא הצליח להשיג את השלמות הרצויה, אבל לאמיתו של דבר, כך מוסבר בחסידות - שער החמישים הוא המחיה את כל ארבעים ותשעה שערי הבינה האחרים! החיות היא הדבר שאינו מושג (כמו נקודת החיים של האדם, שמתקשים המדענים להסביר אותה) - וכך הדבר נשאר לעולמים. כי הנקודה כאמור, היא להתקשר באין־סוף, מה שלא ניתן להשיג.

כך נבין גם מדוע לא נכתבו טעמי המצוות השכליים והמוסריים בתורה - כי אחרי כל מה שנבין ונשיג, התכלית היא להדבק דווקא במה שלא משיגים, בה' האין־סופי! כי כאמור, כל דבר שיש בו השגה - יש בו תערובת של רע, של תחושה שאני קיים באופן נפרד מה' (שהרי אם **אני מבין**, סימן שיש אני ויש את ההבנה או את טעם המצוה או את המצוה והם נפרדים מה' עצמו)... מתוך כך נבין גם שהמצוות שטעמן התבאר בתורה (כמו כיבוד הורים "למען יאריכון ימיך" וכדומה) זהו רק אמצעי שממנו ניתן להגיע אל האין, כי כל ההשגות והיש הם 'כסא' ויכולת הכלה שלנו ל'אין' יותר עליון (כמו שאני עכשיו **לומד** ומעמיק במאמר הזה, כדי ללמוד שהמטרה היא לא הלימוד אלא הדביקות בה'...).

---

[1] בגמרא שם דורשים זאת על הפסוק "ותחסרהו מעט מא־להים" - זהו המעט בו משה חש בכך שה' הוא 'אין' והוא אינו מושג לו.

כאן אנו מקבלים הנחת עבודה חדשה: התפקיד התמידי שלנו הוא לחפש את האין שמחיה את מה שאנו מבינים ומשיגים כעת, ולהשיגו. אחרי שאנו משיגים אותו אנחנו מחפשים את האין של ההשגה הבאה, ומשיגים אותו וכן הלאה עד רום המעלות[2]. כל השגה היא בעצם הכלי שלי לגלות ולהיחשף לאין יותר פנימי ויותר אמיתי.

כך התבטא שלמה אחרי שנכשל בעקבות שחשב שהוא 'משיג' את טעמי התורה. שלמה נשא נשים רבות, מפני שחשב שהוא משיג את טעם האיסור - שלא יסירו את לבבו מרצון ה', ואמר 'ארבה ולא אסור'. אמנם, לבסוף שלמה אכן נפל ואז אמר "אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני" - לא משנה כמה אני מעמיק ומשיג עוד ועוד עומקים בטעמי תורה, לעולם היא תשאר "רחוקה ממני" ויש להתקשר אליה באופן שלמעלה מהבנה והשגה דווקא. אכן, שלמה הוא 'החכם מכל אדם' ולכן ה'אין' שלו הוא הכי אמיתי ומעבר לכל ההשגות, אבל העיקרון ודאי נכון גם לנו - עלינו להתמיד לחפש ולהרגיש כמה התורה "רחוקה ממני".

בין דברי התורה לנביאים – ההבדל בין דוד לשאול

> והנה החילוק שבין התורה ומצות הנביא, שהתורה היא כללות העולם כולו, שהרי באורייתא ברא קב"ה עלמא, וכל הויות העולם תורה הם, ומשם אפשרות הדביקות באין סוף ברוך הוא על ידי אור תורה והמצות, נקראים נרות כי נר מצוה, לכן אפילו אם סר מן המצוה ימין או שמאל להויות עולם שנבראו בתורה, המאור שבה מחזירו למוטב שהיא התשובה, אם לא באומר אחטא ואשוב שסורו רע, שסר עם המאור שבה שהיא התשובה, ובלתי התשובה לא היה סר לכן אין מספיקין, מה שאין כן המוותר על דברי הנביא שנשתלשלו משאינו מושג אל המושג, באופן דבריו דווקא, ואין לו דרך אחר, חייב מיתה ודאי, שאם אין סדר ההשתלשלות, הרי אין השאינו מושג דבוק במושג ואינו מחייהו. מה שאין כן העובר על דברי תורה כנזכר לעיל.

מה ההבדל בין דברי התורה לדברי הנביא?

התורה כוללת את כל העולם על כל פרטיו, שכן "באורייתא ברא קודשא־בריך־הוא עלמא", כך שכל דבר בעולם הוא בעצם תורה. לכן יש אפשרות להדבק בה' על־ידי פעולות הנעשות בדברים גשמיים בעולם־הזה (כמו תפילין מעור בהמה), שכן בפנימיותם הם תורה. מעבר לכך נתבונן בפסוק "כי נר מצוה ותורה אור":

---

[2] להרחבה בכל היסוד הזה, ראה בליקוטי מוהר"ן חלק א תורה כב החל מאות ט' והלאה.

המצוות הן הנרות, דרכי הדבקות בה' יתברך; אך כללות התורה היא ה'אור' - ההילה שמתפשטת מעבר לנר המצוה. כלומר, כאשר אדם חלילה לא מקיים מצוה או עובר עבירה הוא כבר לא קשור לנר, למצוה. אך למה הוא כן קשור? כיצד תתכן תשובה וקרבה מחודשת לה'? משום שהאדם עדיין קשור לתורה עצמה - לאור, התפשטות של הנר. התורה היא המהווה את כל־כל מציאות העולם, כולל המקומות האפלים, ולכן על־ידי מצוות התשובה הוא מגלה כיצד ה' מחיה גם את איפה שהוא מונח. משם הוא שב אל האין שמחיה גם את ה'יש' התחתון והשפל שהוא נפל אליו (העבירה). כך מתפרש מאמר חז"ל "המאור שבה [הגנוז בכל מציאות העולם] מחזירו למוטב"! [אלא אם־כן הוא אומר "אחטא ואשוב" שאז הוא משתמש ב'מאור' עצמו - יכולת החזרה לה' גם מהמקומות הללו - בשביל לחטוא, וממילא אין לו כבר במה להאחז שם חלילה...]

אמנם, דברי הנביא הם שונים בהחלט. העולם לא נברא מדברי הנביאים, ולכן אם האדם חלילה סר מדבריהם - הוא מתנתק לגמרי מדבר ה'. בשונה מהתורה, שאורה נמצא בכל העולם ומחיה את כל העולם, כך שהאדם ש'סר' מהמצוה עדיין נמצא במדה מסוימת במרחב של התורה - דברי הנביאים הם דבר ה' דוקא בהתגלות המסוימת הזו, ואינם בכל העולם. במלים אחרות, הנבואה היא המעבר של דבר ה' מלהיות 'אינו מושג' אל אופן מושג ומוגדר, 'דוקא'. לכן נאמר ש"המוותר על דברי הנביא חייב מיתה" - כי כבר אין לו שום קשר אל האין האלוקי המחיה את כל העולם, כי האין־סוף הגדיר עבורו היכן הוא נמצא, ורק שם החיות נמצאת ביחס אליו[3].

מתוך כל זה נבין מדוע שאול איבד את המלוכה בעקבות עבירה אחת, ואילו דוד - על אף שעבר על שתיים - לא איבד את המלוכה:

> לכן שאול המלך שאזל בתר טעמים, אם אדם חטא בהמה מה חטאה, ושארי נתינת טעמו ונימוקו עמו בדברי הנביא מזה, ויתר על דברי הנביא, והפריד את המושג מן השאינו מושג בנתינת טעמו, שהרי עיקרא ושרשא דכולא השאינו מושג המחיה, ואחת היא בכל העולם כולו, וזהו אמרם ז"ל שאול באחת ועלתה לו ודאי, מה שאין כן דוד בשתים, אם סר הרי הוא מאיזה מצוה הנערך למספר שתים, לכן לא עלתה לו, שהרי התשובה קדמה לעולם שנברא על ידה, ומחיה אותו והמאור שבה מחזירו אל האחת שאינו מושג,

[3] 'סדר השתלשלות' מבטא את ירידת האור - האין - האלוקי להחיות את העולם, בסדר של 'שלשלת' - ממדרגה למדרגה. כל אין מהוה את היש שמתחתיו, ואזי היש הזה נעשה אין למדרגה שמתחתיו עד שמגיעים לתחתית ההשתלשלות. כאשר ה' אומר שהוא מתגלה ומעביר את השלשלת דוקא באופן מסוים - כבדברי הנביא - אם האדם לא אוחז בשלשלת, הרי אין לו מהיכן לקבל חיותו, וממילא ימות.

מסיבה זו, כאשר שאול 'עושה חשבונות' ולא הולך אחרי דברי הנביא כפשוטם (כפי שחז"ל מלמדים ששאול עשה 'סברא', ש"אם אדם חטא בהמה מה חטאה" ולכן השאיר את הבהמות בחיים למרות ששמואל אמר לו בפירוש להשמיד גם את הצאן) - הוא מנתק את עצמו מהחיות של ה' יתברך בהוראה הספציפית הזו, הוא 'ויתר' על התגלות ה' שנשלחה במיוחד עבורו ודווקא באופן המסוים הזה באמצעות דברי שמואל הנביא. שאול ניסה להסתכל על דבר ה' בנבואה כדבר 'מושג' ולכן לפעול על־פי הבנתו, כך שהתנתק מהאין־סוף המחיה את הנבואה ואת העולם. זהו "שאול באחת" - שאול עבר והתנתק מהנקודה האחת המחיה את כל העולם, "עיקר ושרש כל העולמות", מהאין האלוקי והלא־מושג.

לעומת שאול, דוד לא חטא בחטא שמכחיש את הנקודה ה'אחת' - האין - ולא ניסה 'לתפוס' את דבר ה' כפי שכלו ודעתו; אלא "דוד בשתים" - אם הוא נופל וחוטא זה פספוס ב**צורת ההתגלות** של ה'. צורת ההתגלות של ה' היא בעיקרה נחלקת לשתיים, במצוה עצמה ובאפשרות התשובה (שאת שתיהן מחיה ה'אין' האחד)[4]. "תשובה קדמה לעולם" - העולם נברא על ידי התשובה (כחלק ממצוות התורה שמהווה את העולם) - ולכן היא יכולה להחזיר את האדם מכל מציאות קיימת בעולם אל האין האלוקי, אל המקום הלא־מושג[5].

> וזהו ויקחו אליך שמן זית זך, כי להיותו שורש הדעת של כל ישראל ושכלו אינו מושג לכל ישראל, כי גבוה מעל גבוה הוא בשכלו מכולם. ואם יקחו שכלם אל שכלו, הריי דבקים הם בשאינו מושג אצלם, שהרי הכל לפי מה שהוא אדם, כנזכר לעיל, והשמן נקרא על שם השכל והחכמה, ולכן ויקחו אליך שמן זית זך כתית, הוא על שם הכנעה ושפלות ואין, שהוא השאינו מושג כנזכר למאור המאר ומחיה את הכל, בכדי להעלות נר מצוה לאור תורה.

כך מתפרש ציווי ה' את עם־ישראל בפרשתנו "ויקחו אליך" - למשה - "שמן זית זך כתית למאור": היות ומשה הוא ה'דעת' של כל ישראל ושכלו אינו מושג לכל ישראל (כפי שראינו גם שהוא דווקא השיג מ"ט שערי בינה!), אזי אם יקחו ישראל את השמן שלהם - המרמז על החכמה - אל משה, כלומר, יביאו ויכוונ את השכל שלהם אל מה שאינו מושג להם - שכלו של משה (וכאמור, לכל אחד יש

---

[4] שהרי דוד 'חוטא' חלילה בדברי תורה, שכאמור מאור התורה מחיה ונמצא בכל העולם, ולכן גם משם יש לו יכולת 'שניה' להדבק באין (שהרי ודאי שדוד לא בנה על התשובה מלכתחילה...).

[5] כל הביאור בפסקה זו הוא 'על־דרך־אפשר'. ניסינו להבין מה כוונתו בהבדל בין "שאול באחת" ל"דוד בשתיים", וכתבנו לפי מה שהיה נראה הכי נכון. יתכן שבשביל שנזכה לקיים למעשה את דברי ה'פרי הארץ' - הוא השאיר לנו חלק 'בלתי מושג' על מנת שנתקשר בו...
על כל פנים, אם יש למישהו הסבר יותר טוב, נשמח מאד שישלח למייל המערכת (- מופיע בעמוד הראשון)

את ה'אינו־מושג' שלו). בכך כל ישראל בעצם יכוונו אל התכלית האמתית, להדבק באין־סוף ברוך הוא.

לכן חשוב גם שה"שמן זית זך" יהיה "כתית" - כזה שנובע מתוך שפלות, מתוך יהודים שמרגישים את עצמם 'כתותים', בתחושה ובשימת־לב לכך שכל מה שאנו משיגים ומבינים תלוי ובא מתוך מה שאיננו משיגים; וכן נביא את השגותינו "למאור", אל ה'מאור שבתורה', הלא הוא האין האלוקי שמחיה את הכל - בכך נעלה את ה"נר מצוה", הגילוי המסוים והמוגדר של ה', אל האין שבו, שזו נקודת ההתקשרות לה' שמהווה את המצוה, ה"תורה אור".

אז מה עמלק מנסה לעשות?!

> **והנה ענין עמלק מבואר במדרש, משל ליורה רותחת, קפץ א' בתוכו אף על פי שנכוה הוקיר אותה נגד אחרים, והענין הוא שקודם קפיצתו בתוכה לא היה מושג הכויה האפשרית ממנה, והיתה יראה שאינה מושגת ואין סוף, שהיא הפקרות גמור ליכנס לתוכה, מה שאין כן זה בקפיצתו הביאה להשגת הכויה, באופן שהוא ענין היצר הרע שכל עיקר אחיזתו בהשגה**

מה עמלק מנסה לעשות לנו?

המדרש אומר שהמצב שהיה לפני שעמלק בא ופגע בכל ה"נחשלים אחריך", היה שהעולם הסתכל על ישראל כדבר שאי־אפשר להתקרב אליו. אחרי שעמלק באו ופגעו בנו - העולם התחיל לחשוב שהוא מסוגל לפגוע בישראל, שיש לו איזו אפשרות לאחיזה בהם. המשל לכך הוא מ'יוֹרָה רותחת' - סיר ובו מים מאד־מאד רותחים. אף אחד לא העיז לגעת במים הרותחים והמבעבעים (שהם בנמשל, כמובן, עם־ישראל). פתאום הגיע אחד וקפץ לסיר (עמלק), ועל אף שהוא נכוה קשות - הוא קירר והוזיל את רתיחת הקדרה בעיני אחרים, כולם הבינו שיש מציאות להכנס פנימה (למרות מה שקורה למי שעושה זאת...).

נתבונן מעט לעומק: כאשר היורה רותחת - הפחד והיראה להכנס אליה הוא אין־סופי, שכן אני לא יודע מה הרתיחה הזו יכולה לעשות. בשלב זה, ברור היה לכולם שיש בעם־ישראל ובעולם נקודה לא־מושגת, נקודה של אין. כאשר עמלק נכנס הוא הראה לכולם איזו כוויה חוטף מי שמתקרב, אבל בכך הוא בעצם ביטל את היראה האין־סופית מישראל, עכשיו היראה היא מוגדרת - מכוויה (וממילא גם אפשר לחשוב איך אפשר לפעול נגדה - בבחינת "ידיעת המחלה - חצי תרופה", לגריעותא...).

בעצם, זוהי כל מגמתו של עמלק - לנתק אותנו מהאין־סופיות. להראות איך הדבר שהיה נראה לכולם מעבר להשגה ויכולת להתקרב - הוא בעצם מושג. ככלל שם היא תפיסתו של היצר־הרע (כמו שגם ראינו בתחלת המאמר לגבי "זה לעומת זה עשה א־לוהים") - הוא מסביר לך מה קורה אם תעשה את המצוה ואם לא חלילה, ומשם הוא כבר יכול לתת לך הסברים טובים למה לעשות אחרת...

כיצד ניתן להנצל מכזה רשע?!

ועצת ההצלה מאתו להגיע ולהתאחז באינו מושג שהוא הזכר המשפיע ומחיה את המושג, וזהו זכור את אשר עשה לך עמלק שהוא היצר הרע, בכל עניני מעשיו תגיע למדת זכור להנצל ממנו, והוא אמרם ז"ל כל שיראת חטאו קודמת לחכמתו, רמזו בצחות לשונם על יראה זו שלמעלה מן ההשגת חכמתו, שהיא יראה שאין לה סוף, שהרי היראה זו מאין סוף היא, ובודאי חכמתו מתקיימת שהרי הוא המחיה ומאיר את החכמה ומקיימה, ויראה זו נוהגת לעולם ולדור דור, שהרי בכל תוספת החכמה והשגה צריך להתאחז בשלמעלה ממנה ואינה מושגת, שהיא יראה הקודמת בכדי להציל את היש שהיא החכמה מאחיזת היצר הרע, וזהו כי מלחמה לה' בעמלק מדור דור עד ביאת הגואל ובלע המות לנצח ומחה ה' אלהים דמעה מעל כל פנים, אז יהיה השם שלם, הכל שלום.

כאן מגיע ה׳ יתברך ונותן לנו עצה מופלאה - "**זכור** את אשר עשה לך עמלק"! עליך להדבק באין האלוקי שהוא ה׳זכר׳ שמשפיע ומחיה את כל מציאות העולמות (שכן כמו שראינו בתחלת המאמר, בנקודת ה׳אין׳ אין ׳לעומת זה׳ שגם אותו עשה ה׳). ככלל, הזכר הוא המשפיע והנקבה היא המקבלת. כאשר אנו מדברים על העולם הצד הנקבי הוא מה שמקבל את החיות, הכלי לחיות - המציאות הממשית; ומה שמשפיע בה את החיות ומהוה אותה הוא הזכר, ה׳אין־סוף׳ (באופן כללי, האשה יותר מבטאת את הגילוי הממשי, כמו שכתוב "כתפארת אדם לשבת **בית**", "ביתו זו אשתו" - האשה מגלמת את המקום הקבוע והמוגדר של הבית, אך הגבר־הזכר הוא מביא את האור לבית מבחוץ, את הרעיונות המופשטים שטרם התממשו במציאות).

לכך רמזו חז"ל באמרם "כל שיראת חטאו **קודמת** לחכמתו - חכמתו מתקיימת", היראה המתבקשת היא כזו שהיא ׳קודמת׳ ומעל לכל חכמה או השגה כלשהי בגדלותו של ה׳. היא נובעת מעצם תחושת האין־סופיות וחוסר ההשגה באין האלוקי. זו יראה מהאין־סוף של ה׳, המחיה את כל החכמות שבעולם, ולכן "חכמתו מתקיימת", כי היא מחוברת למקור שמחיה אותה, וממילא חייה קיימים.

היראה הזו קיימת לעד, וצריך לאחוז בה בכל עת ובכל שעה, שכן תמיד צריך לשאוף אל האין שמחיה את המדרגה בה אני מונח.

יתרה מזאת; היראה מזכירה לנו תמיד שאנו עומדים מול האין־סוף ובקשתנו הפנימית, לא משנה באילו השכלות ובאיזה נושאים אנו עוסקים - היא להדבק

בה׳ יתברך. כך תמיד ממשיכים ומטפסים, ממה שהשגנו והתעלנו - אל מה שעוד לא וחוזר חלילה. ממשיכים ומטפסים עד אין־סוף ממש!

זוהי ה״מלחמה לה׳ בעמלק מדור דור״ - כל הזמן, בכל הדורות ובכל ההתפתחויות עלינו להלחם בעמלק ולהתקשר בה׳, באין־סוף. להכיר בפלא וברוממותו של הקב״ה המחיה אותנו עד שנזכה לקיום הפסוק ״בלע המות לנצח ומחה ה׳ אלוקים דמעה מעל כל פנים״, ואזי יהיה השם שלם, ״הכל שלום״ - היינו שתהיה אחדות אמיתית בין הדברים שאנו מבינים, הדברים המושגים, לבין האין האלוקי, ולא נצטרך להלחם בעמלק בשביל החיבור הזה.

אז יאללה - ״זכור״!

זכור את אשר

רבי מנחם מענדל מויטבסק - פרי הארץ

פסוק זכור את אשר עשה לך עמלק, שמקשים הפשטנים, איך אפשרות הציווי על הזכירה, שאינו ביד האדם אם שוכח. ובאמת דבריהם הוא באדם מגושם שכבר קלקל כחותיו ומדותיו בהשגת הגשמיות, שהיא הקליפה מקום השכחה, משא"כ התורה אמרה, אשר ברא אלקים את האדם ישר, לקבל את התורה ולהשיגה בדרכיה דרכי נועם, לדעת את ה' בכל דרכיו, והתורה היא היא הזכירה, שהוא מצות זכרון מעמד הר סיני, ובאורייתא ברא קב"ה עלמא, והיא כלי אומנותו, ובוודאי כח הזוכר שנברא על ידה הוא מצות הזכירות הנ"ל, ואיך אפשרות השכחה, כמאמר הנוטע אוזן הלא ישמע אם יוצר עין הלא יביט. אם לא מי שכבר קלקל מידותיו וכוחותיו נגד התורה ח"ו.

אבל קושיית הפשטנים במקומה עומדת, להיות התורה נצחית ונוהגת בכל דור ובכל אדם, ולכל בשרו מרפא ותבלין ליצר הרע, ואם כן לאדם שכבר קלקל, איך שייכות מצוה זו.

והענין הוא אמרו רז"ל שאול באחת ועלתה לו, דוד בשתים ולא עלתה לו, אשר לכאורה התמיה באמת גדולה לאלהים, וכי משוא פנים יש בדבר, והוא על דרך ארז"ל המוותר על דברי נביא חייב מיתה,

להיות כללא דמילתא האדם נקרא על שם הנפש רוח נשמה שבו והדעת, אבל הגוף הוא בשר האדם, והנה כל הדעה בינה והשכל אפשרות היותם אם טוב ואם רע, כי את זה לעומת זה עשה אלהים בכל עניני הישות והתגלות שנברא יש מאין, שהוא החכמה שנקראת יש, והחיות של החכמה המאיר אותה הנקראת אין, כמאמר החכמה מאין תמצא, והאין הוא מה שחוץ מן ההשגה ואינו מושג, הוא המחיה את ההשגה ומאיר אותה.

והנה הכל לפי מה שהוא אדם בהשגה, אם מעט ואם הרבה, ההשגה נקראת יש אצלו ומה שהוא חוץ מהשגתו נקרא אין סוף אצלו המחיה את ההשגה, ואחרי הנחת הכלל שבכל יש את זה לעומת זה עשה אלקים, ומי הוא העושה, הרי האין שלו המחיה את היש שלו, לכן עיקר ושורש

דבר להנצל מהיצר הרע הנוהג בכל היש שבו, הוא שיביא עצמו אל האין ושם יתפרדו כל פועלי און, כמאמר כהמס דונג מפני אש יאבדו רשעים מפני אלהים, שהוא האין סוף המחיה אותו.

והוא אמרם ז"ל יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום אלמלא הקב"ה עוזרו אינו יכול לו, אשר לכאורה סותר מאמר בראתי יצר הרע בראתי תבלין את התורה, גם מאמר משכהו לבית המדרש, אבל באמת, כי התורה שהיא החכמה התחלת כל הי"ש, וכלי אומנותו היא מתבלת כל היש להגיע על ידה אל האין המאיר בתוכה, ומחיה אות', אבל עיקרא ושרשא דכולא, הקב"ה עוזרו בהגיע עצמו אל האין, ושם יאבדו רשעים מפני אלקים, שהוא ענין אמרם ז"ל אי אזיל מוטב ואם לאו וכו' יזכור לו יום המיתה, שכנגד כל החכמות והשכלים וההשגות את זה לעומת זה עשה אלהים, אפילו בחכמה, כמאמר חכמים המה להרע, עיקר תבלין התורה להיות מתדבק בחיות המאיר בתורה שאינו מושג, והוא המבואר בספרים על אמיתת פעולת ההצלה מן היצר הרע, לבקש מאתו ית' באמת שיעזור לו.

בכל אופן, מכאן מובן מאד מה שמובא בהרבה ספרים שעיקר העצה להתמודדות עם היצר והיפך הטוב הוא בקשה מה' יתברך (ולא דוקא 'משכהו לבית המדרש') – כי בסוף הנקודה העיקרית שמצילה ומבטלת את הרוע הוא ההכרה בכך שגם אותו מחיה האין, הדביקות בה' יתברך המהווה הכל.ומי לנו גדול ממשה רבינו ע"ה, שאמרו רז"ל מ"ט שערי בינה נמסרו לו למשה חוץ מא' שלא השיג, המחיה את כל מה שהשיג, כי החיות מוכרח להיות מה שאינו מושג, הוא המחיה את ההשגה, וכל חד וחד לפום שיעורא דיליה מחיה אותו מה שלמעלה מהשגתו, ולכן לא נכתבו טעמי המצות להשיגם, שהרי אחרי כל ההשגות העיקר הוא להתדבק בשאינו מושג, שבכל מושג יש אחיזה ליצר הרע אם לא במצות שנאמרו טעמם גם כן רצונו ית' להשיג יותר ולהתדבק שם בשאינו מושג המחיה את ההשגה, בכדי לחבר תחילת היש עם האין כי היש הוא כסא לאין, ומוכרח לילך מדרגא לדרגא, זה כסא לזה, וזה לזה בסדר השגתו עד שמגיע מטעם לטעם עד סוף ההשגה להשיג שהשאינו מושג מחיה ומאיר אותה השגה וטעם, והוא מאמר שלמה המלך ע"ה אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני ואינו מושג כנזכר לעיל, ומאמר זה אמר אחר היכשלו

במצות שנתפרשו טעמם שאמר ארבה ולא אסור. אם אמנם חכמת שלמה אשר לפניו ולאחריו לא קם כמוהו, ידע את כל אשר נעשה, אבל הנה הוא על דרך זה.

והנה החילוק שבין התורה ומצות הנביא, שהתורה היא כללות העולם כולו, שהרי באורייתא ברא קב"ה עלמא, וכל הויות העולם תורה הם, ומשם אפשרות הדביקות באין סוף ברוך הוא על ידי אור תורה והמצות, נקראים נרות כי נר מצוה, לכן אפילו אם סר מן המצוה ימין או שמאל להויות עולם שנבראו בתורה, המאור שבה מחזירו למוטב שהיא התשובה, אם לא באומר אחטא ואשוב שסורו רע, שסר עם המאור שבה שהיא התשובה, ובלתי התשובה לא היה סר לכן אין מספיקין, מה שאין כן המוותר על דברי הנביא שנשתלשלו משאינו מושג אל המושג, באופן דבריו דווקא, ואין לו דרך אחר, חייב מיתה ודאי, שאם אין סדר ההשתלשלות, הרי אין השאינו מושג דבוק במושג ואינו מחייהו. מה שאין כן העובר על דברי תורה כנזכר לעיל.

לכן שאול המלך שאזל בתר טעמים, אם אדם חטא בהמה מה חטאה, ושארי נתינת טעמו ונימוקו עמו בדברי הנביא מזה, ויתר על דברי הנביא, והפריד את המושג מן השאינו מושג בנתינת טעמו, שהרי עיקרא ושרשא דכולא השאינו מושג המחיה, ואחת היא בכל העולם כולו, וזהו אמרם ז"ל שאול באחת ועלתה לו ודאי, מה שאין כן דוד בשתים, אם סר הרי הוא מאיזה מצוה הנערך למספר שתים, לכן לא עלתה לו, שהרי התשובה קדמה לעולם שנברא על ידה, ומחיה אותו והמאור שבה מחזירו אל האחת שאינו מושג,

וזהו ויקחו אליך שמן זית זך, כי להיותו שורש הדעת של כל ישראל ושכלו אינו מושג לכל ישראל, כי גבוה מעל גבוה הוא בשכלו מכולם. ואם יקחו שכלם אל שכלו, הריי דבקים הם בשאינו מושג אצלם, שהרי הכל לפי מה שהוא אדם, כנזכר לעיל, והשמן נקרא על שם השכל והחכמה, ולכן ויקחו אליך שמן זית זך כתית, הוא על שם הכנעה ושפלות ואין, שהוא השאינו מושג כנזכר למאור המאר ומחיה את הכל, בכדי להעלות נר מצוה לאור תורה.

והנה ענין עמלק מבואר במדרש, משל ליורה רותחת, קפץ א' בתוכו אף על פי שנכוה הוקיר אותה נגד אחרים, והענין הוא שקודם קפיצתו בתוכה לא היה מושג הכויה האפשרית ממנה, והיתה יראה שאינה מושגת ואין סוף, שהיא הפקרות גמור ליכנס לתוכה, מה שאין כן זה בקפיצתו הביאה להשגת הכויה, באופן שהוא ענין היצר הרע שכל עיקר אחיזתו בהשגה

ועצת ההצלה מאתו להגיע ולהתאחז באינו מושג שהוא הזכר המשפיע ומחיה את המושג, וזהו זכור את אשר עשה לך עמלק שהוא היצר הרע, בכל עניני מעשיו תגיע למדת זכור להנצל ממנו, והוא אמרם ז"ל כל שיראת חטאו קודמת לחכמתו, רמזו בצחות לשונם על יראה זו שלמעלה מן ההשגת חכמתו, שהיא יראה שאין לה סוף, שהרי היראה זו מאין סוף היא, ובודאי חכמתו מתקיימת שהרי הוא המחיה ומאיר את החכמה ומקיימה, ויראה זו נוהגת לעולם ולדור דור, שהרי בכל תוספת החכמה והשגה צריך להתאחז בשלמעלה ממנה ואינה מושגת, שהיא יראה הקודמת בכדי להציל את היש שהיא החכמה מאחיזת היצר הרע, וזהו כי מלחמה לה' בעמלק מדור דור עד ביאת הגואל ובלע המות לנצח ומחה ה' אלהים דמעה מעל כל פנים, אז יהיה השם שלם, הכל שלום.

נקודה למחשבה:

כאשר אנחנו מבולבלים, אנחנו מחפשים במה לתפוס.

מחפשים איזה וואַרט שיחזק־יחזיק אותנו, מחפשים איזה תובנה או חידוש שיתן לנו כח.

ככלל, הרבה פעמים התפיסה היסודית שלנו של עבודת ה׳ היא, שעלינו ללמוד ולהשיג כמה שיותר. החל מיעדים (מצוינים!) בלימוד הנגלה, וכלה ביעדים רוחניים - לתקן את המדה הזאת, ללמוד עוד ספר מוסר או חסידות, להבין יותר לעומק ולקבל ׳שכל של תורה׳. היעד שלנו הוא להתמלא עוד ועוד, עד שנהיה הכי־הכי מלאים באור ה׳ ותורתו.

אבל חז״ל מציירים לנו איזה אידיאל תמוה ומעניין: ״כל שיראת חטאו קודמת לחכמתו - חכמתו מתקיימת״.

מדוע חז״ל מבקשים מאיתנו יראה לפני כל הבנה ולימוד?! לכאורה הרבה יותר רצינית ומשמעותית היא יראה שנובעת מלימוד על גדלותו של ה׳ וחשיבות התורה והמצוות?! למה היראה הזו דווקא, שקודמת לחכמה - הבוסרית מאד לכאורה - כל־כך חשובה לעבודת ה׳ ולימוד התורה?

אלא שהיראה לפני כל הלימוד, לפני שאני מבין משהו, היא המפתח ללימוד והתקדמות אין־סופית.

לפני שאני לומד ומבין את ה׳ וחשיבות תורתו, היראה שלי מה׳ נובעת מכך שאני לא משיג אותו - שהוא מרגיש לי אין־סופי ובלתי מושג. לאמיתו של דבר, ה׳ הוא כמובן אין־סופי ובלתי מושג בכל שלב בלימוד...

במלים אחרות, היראה הבוסרית הזו נוגעת ביעד הכי גדול שלנו - לפגוש את האין־סוף. לכן, היראה הזו צריכה ללוות אותנו בכל ההתקדמות והלימוד שלנו. ככה נזכור תמיד לחפש את ה׳ בתוך כל לימוד, תמיד נרגיש שלא הגענו לנקודה הסופית, יש פה דברים נפלאים שעוד לא הבנתי! ככה ההתקדמות מכוונת למקום הנכון - לפגוש את ה׳ יתברך. ככה לעולם יש לאן להתקדם, לאיפה לצעוד. זהו עולם מרתק, שהקסם והפלא נוכח בו. תמיד אנחנו נושקים לעולמות גבוהים יותר, לאין־סוף שנותן חיים לכולנו. ואת הקסם הזה - עמלק רוצה לקחת. ימח שמו! לא ניתן לו!

נביא כאן גם סיפור עסיסי, על התקרבות רבי פנחס ׳בעל ההפלאה׳ למגיד ממעזריטש, שימחיש לנו את הנקודה:

רבי פינחס לא היה חסיד. פעם אחת הוא הגיע למעזריטש, ואמרו לו שאם הוא כבר שם שיכנס למגיד. הוא הסכים ומיד כשנכנס הודיע למגיד 'אני באתי לדבר איתך בדברי תורה' - הוא לא בא כחסיד, אלא כשני גאוני תורה שנפגשים ומדברים בדברי תורה. הרב המגיד אמר לו שלא מתאים עכשיו, אבל שיכנס לבית מדרש לשוחח עם תלמידו הרבי ר' זושא. רבי פינחס נעלב שהמגיד אומר לו שאין לו זמן בשבילו, אבל הוא החליט שהוא בכל זאת יעשה כדבריו ויכנס לבית המדרש.

רבי פנחס נכנס לבית המדרש וברר איפה הגאון הגדול הרבי ר' זושא, וענו לו שלא מכירים אחד כזה - רבי זושא לא היה מפורסם כגאון בתורה... - אבל אחרי עוד כמה בירורים הבינו שהוא מתכוון לרבי זושא 'שלנו' ושלחו אותו לפינה בה הוא ישב ולמד גמרא. הוא נגש לרבי זושא ואמר שהוא רוצה לדבר איתו בלימוד. רבי זושא אמר לו: "מה יש לנו לדבר בלימוד? אני לא ברמה שלך בכלל". הוא ידע שזה רבי פינחס, שהיה מפורסם לגאון גדול. רבי פינחס אמר לו שהרב־המגיד שלח אותו אליו. נענה רבי זושא: "טוב, אם הרבי שלח אז בא נסתכל בגמרא שאני לומד"...

היתה פתוחה לפניו מסכת ברכות, שם ישנה הוא־אמינא של רב הונא ש'ארון' יכול להשלים מניין... רבי זושא הקריא את הגמרא ושאל עליה: "מה בכלל ההוה־אמינא של רב הונא? הקושיא של רב נחמן - מיד אח"כ - 'וארון גברא הוא?!' כל כך חזקה ופשוטה, שלא ברור איך מלכתחילה רב הונא אמר משהו אחר?!". לרבי פינחס לא היה תירוץ, והוא אמר לרבי זושא: "שאלת, אז בטח יש לך גם מחשבה איך לתרץ".

רבי זושא אמר: "יכול להיות מישהו מלא ספרים - מלא וגדוש בתורה - אבל הוא עצמו 'בול עץ', הוא נשאר בגדר ארון. יש הווא־אמינא שמכיון שהוא כה מלא וגדוש בתורה אפשר לצרף אותו למנין... אבל המסקנה בגמרא שהוא בעצמו רק בול עץ דומם..." לעומת זאת, הגמרא מסיקה שקטן היודע למי מברכין - אפשר לצרף למניין. הוא אמנם קטן, ואין לו הרבה ידיעות בתורה, אבל הוא חי והוא יודע למי מברכין, ולכן הוא מצטרף. לקטן הזה, החי שיודע למי מברכין - יש סיכוי לגדול.

רבי פינחס שמע והבין את דברי רבי זושא, נשאר אצל המגיד וכך התקרב לחסידות.

סיפור המדבר בעד עצמו שאולי יצליח - לפחות קצת - לקרב גם אותנו אל תורת החסידות!

אבל האמת, ואני לא מצליח להתאפק, שזה לא רק בקשר עם ה'.

ככלל, בחסידות, מכיוון שה׳ הוא המחיה ומהוה את כל העולמות, וכל יהודי הוא חלק מה׳ - כל חלק בתקשורת עם ה׳ מתבטא בתקשורת שלנו עם חלקיקי האלוקות שנמצאים סביבנו, הנשמות היקרות של החברים שלנו...

שאנחנו פוגשים אדם חדש, בהתחלה יש לנו יראה ממנו, איזושהי רחישת כבוד ורגישות לדמות שעומדת מולנו. עוד לא נחשפנו לעולם הפנימי שלו, ואף לא לתכונותיו - הוא אין־סוף מבחינתנו.

לאט־לאט, אנחנו מתחילים לדבר, להכיר אותו יותר, ׳ללמוד׳ אותו (באופן לא בהכרח מודע) - מה חשוב לו, מה קשה לו, מה הוא אוהב, במה הוא מוצלח ובמה פחות.

אז, האוירה קצת יותר נינוחה, יש כבר תחושה של הכרות; אני פחות מפחד לפגוע, פחות שוקל מילותי, ופשוט - מתרגל אליו...

אבל אז, הכל יכול להפוך למשעמם. אני כבר מכיר אותו, אין פה חידוש, אין פה קסם.

זה סימן רע מאד. סימן שעמלק נכנס פה.

התחושה שהחבר שלי הוא אין־סופי, לא־מושג - היא ששומרת את הפלא. היא ששומרת על הקשר בין הנשמות, האלוקיות, הלא־מוגבלות.

ועל זה אמרו חז״ל ״אל תדין את חברך עד שתגיע למקומו״, וכפי שהוסיף השפת־אמת ״ולמקומו לעולם לא תגיע״.

זוהי תחושת יסוד, קדם היכרות, שצריכה להמשיך ללוות אותנו בכל ההיכרות - תמיד.

אולי לא סתם בפורים צריך ״עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי״ - אם ברור לך מידי שהחבר שלך הוא רק משהו מסוים - אפילו ברוך! - זה לא טוב. זה אומר שאתה איבדת את האין־סופיות שלו. כי לפעמים, בשביל לגעת באמת - צריך קצת לבלבל את המח...

לחיים חסידים! שנרבה באהבה ואחוה שמחה וששון ויקר!!

מוקדש לעילוי נשמות

מו"ר רוח-אפנו האהוב והיקר

הרב שניאור זלמן מרדכי

בן מנחם מענדל קץ

♦♦♦

הרב בנימין דב בן טוביה רוזנצויג

הַמַּאֲמָר הַשָּׁבוּעִי

מיזם "הַמַּאֲמָר הַשָּׁבוּעִי" בא לתת לכל אחד ואחד את האפשרות ללמוד חסידות בהעמקה ובהבנה, תוך דגש על חיבור התורות העמוקות לחיי היומיום שלנו.

במסגרת זו לומדים מידי שבוע מאמרי חסידות יסודיים בהבנה, בעמקות ובבהירות.

להבין שאני לא מבין

כשעמלק בפתח קופץ לאמבטיה ונכבה, צריך לזכור שה' עם ישראל והתורה הם לא סתם רותחים אלא ממש אין סוף...